

*Нечипоренко В. О.,**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Вінницького торговельно-економічного інституту
Державного торговельно-економічного університету*

ЛІНГВОКУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ БРИТАНСЬКОЇ ПРЕСИ)

Анотація. Статтю присвячено дослідженню лінгвокультурного контенту сучасної британської публіцистики. Проаналізовано причини бурхливого розвитку журналістики, зокрема публіцистики. Як і будь-яке лінгвокультурне явище, публіцистичний дискурс, крім суто лінгвального, має зовнішній екстралінгвальний та внутрішній лінгвокогнітивний виміри. Лінгвокультурний аналіз публіцистичного дискурсу та його мовних особливостей є актуальним напрямком лінгвістичних студій. Метою даної розвідки є аналіз лінгвокультурної специфіки сучасного англomовного публіцистичного тексту в перекладознавчому вимірі, що передбачає розв'язання таких завдань: окреслити місце лінгвокультурології в дослідженні масмедійного простору; визначити засади та актуальні напрямки вивчення мови ЗМІ в контексті лінгвокультурології та медіастилістики; проаналізувати лінгвокультурний контент британських ЗМІ у перекладознавчому вимірі. Основний шлях до пізнання лінгвокультурного контенту видання передбачає аналіз змісту культурно маркованих знаків. У дослідженні здійснено синхронний аналіз публікацій медіа-ресурсу BBC News. Чітке структурування інформаційного потоку здійснюється за допомогою усталених концептуальних медіапопів. Досліджуючи лінгвокультурну специфіку англomовного сайту новин BBC News, ми зосередимося в першу чергу на аналізі культурно маркованих одиниць, пов'язаних з життям королівської родини, оскільки це один з найпопулярніших медіапопів британської публіцистики. Результати здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок про високу насиченість лінгвокультурним контентом англomовних публіцистичних текстів. Лексичні одиниці з культурним компонентом значення відіграють суттєву роль у міжкультурній комунікації. Національно-культурну специфіку таких лексичних одиниць складають фонові знання – сукупність історико-культурних відомостей, які викликають у свідомості носіїв мови певні асоціації, що можуть виникнути виключно у представників даної лінгвокультурної спільноти і даної культури. Без мінімального володіння фоновими знаннями міжкультурна комунікація неможлива. Окреслено перспективи подальших наукових розвідок.

Ключові слова: культура, лінгвокультурний простір, публіцистичний текст, медіапоп, лінгвокультурний контент, BBC News.

Постановка проблеми. Лінгвокультурний аналіз публіцистичного дискурсу та його мовних особливостей є актуальним напрямком лінгвістичних студій. Публіцистичний дискурс виступає головною платформою не тільки для відбиття актуальних мовних та суспільних змін, але й для закріплення мов-

них кліше, тобто фігур мови, для яких характерні звичність звучання, відносно постійний склад компонентів, відтворюваність готових мовних блоків та вільний зв'язок між словами.

Аналізуючи причини бурхливого розвитку публіцистики, можемо співвіднести їх з виділеними І. Михайлиним чинниками розвитку журналістики:

1) розширення і поглиблення інформаційних потреб суспільства, необхідність щодня отримувати точну й правдиву інформацію політичного, економічного, соціального, культурного та ін. характеру;

2) активний суспільно-політичний і господарський стан суспільства, зростання усвідомлення людством себе як цілості, відчуття того, що події в будь-якій точці світу впливають на долі всіх країн і регіонів;

3) науково-технічна революція в галузі інформаційних і комунікаційних технологій, створення буквально в останні десятиліття нового виду існування інформації, пов'язаного з розвитком електронних інформаційних технологій;

4) глобалізація масової комунікації, створення можливості за допомогою комп'ютерних мереж негайного поширення повідомлень;

5) демократизація інформаційних процесів, потенційна можливість для кожного користувача ПК брати участь у створенні новин і пропонувати їх як масову інформацію [1, с. 84].

Розвиток традиційних ЗМІ і розповсюдження Всесвітньої мережі Інтернет призвело до створення єдиного інформаційного простору, особливого середовища. Всі ці фактори не могли не вплинути на процеси продукування і розповсюдження слова, на особливості мовлення і характер мовних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Традиційно публіцистичний дискурс вважають дистантною формою комунікативної діяльності інституціонального та когнітивного характеру, основними учасниками якої є представники засобів масової інформації як соціального інституту та масова аудиторія. Саме публіцистичному дискурсу, у якому суб'єкту приписується найбільш еластична соціальна роль (виражати, тією чи іншою мірою, інтереси соціуму), належить домінуюча роль у сучасному світі [2, с. 174]. Методологічною і теоретичною базою даного дослідження слугують праці вітчизняних і зарубіжних науковців, спрямовані на вивчення змістових, структурних та функціональних особливостей мас-медійного дискурсу (І. Гаврилюк, О. Гончар, М. Желтухіна), лексико-семантичних особливостей публіцистичного стилю (А. Варковець, І. Козоріз), присвячені сучасним аспектам дослідження мас-медійного дискурсу (Я. Брухаль, Л. Дядечко, О. Дорофєєва, Л. Кудрявцева, О. Мосейчук, І. Філа-

тенко). Вагомими результатами досліджень в царині лінгвокультурології відзначилися М. Алефіренко, Ф. Бачевич, А. Загнітко, М. Мамич, В. Манакін, К. Мізін, О. Потапенко, О. Селіванова. Сучасний англомовний медіа-дискурс стає об'єктом багатоаспектних досліджень (С. Потапенко, К. Разумна, І. Сніховська, А. Худолій), у тому числі належну увагу приділено вивченню особливостей перекладу публіцистичних текстів (Т. Ананко, І. Баланик, В. Бялик, І. Жданюк, Ю. Купрієнко, Ю. Мірущенко). Проте питання лінгвокультурного контенту сучасних англомовних медіа, дослідження його специфіки і способів передавання засобами української мови, як нам відомо, ще не ставало предметом наукового дослідження. Отже, аналіз публіцистичного дискурсу у призмі лінгвокультурологічних студій є актуальним, адже дає змогу більш детально окреслити особливості англійської мовної картини світу на сучасному етапі функціонування британського суспільства.

Метою даної розвідки є аналіз лінгвокультурної специфіки сучасного англомовного публіцистичного тексту в перекладознавчому вимірі, що передбачає розв'язання таких завдань: окреслити місце лінгвокультурології в дослідженні масмедійного простору; визначити засади та актуальні напрямки вивчення мови ЗМІ в контексті лінгвокультурології та медіастилістики; проаналізувати лінгвокультурний контент британських ЗМІ у перекладознавчому вимірі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тексти публіцистичного дискурсу як частина масової комунікації, з одного боку, відображають стереотипи масової свідомості, а з іншого – формують їх, нав'язуючи індивіду певні смаки, життєві пріоритети, моделі поведінки, у тому числі мовленнєвої. Основний об'єм мовлення припадає сьогодні саме на сферу масової комунікації. Усі тексти масової інформації, або медіатексти, є однією з найпоширеніших форм сучасного існування мови. До того ж корпус текстів, що продукуються і щоденно передаються каналами ЗМІ, продовжує постійно збільшуватися. Акцентуючи на ролі ЗМІ у динаміці мовних процесів, варто підкреслити, що йдеться не тільки і не стільки про зміни, викликані впровадженням нових інформаційних технологій, скільки якісними перетвореннями у загальній лінгвокультурній ситуації.

Аналізуючи сучасні розвідки в царині публіцистичного дискурсу, українська дослідниця Я. Брухаль виділяє такі його характерні ознаки:

1) відкритість і сфокусованість на соціально резонансних фактах та їх концептуально-емоційна розробка;

2) відкрита соціальна оцінність, що дозволяє створити моделюючий ефект; відкрита світоглядна позиція, що забезпечує репрезентацію соціально-оцінних суджень (думок) і ідеологічний супровід «події соціальної думки», тобто обговорюваних суспільством ідей і пропонуваніх соціальних проєктів;

3) оцінно-ідеологічна модальність і пов'язана з нею стратегія фокусування, тобто регулювання спрямованості думки на ті чи інші фрагменти соціальної практики та стратегія оцінювання;

4) «політико-ідеологічний модус» формування і формулювання думки, інформаційного контенту і його кодування;

5) «інтерстильове тонування викладу», тобто використання різностильових засобів і способів для репрезентації соціальної реальності [3, с. 26].

У Великій Британії, де знаходяться редакції найвідоміших і найпрестижніших видань світу, газетно-публіцистичний текст

був і досі залишається зразком англійської мови і яскравим прикладом віддзеркалення національного колориту. Проаналізувавши емпіричний та теоретичний матеріал з цього питання, українська дослідниця О. Мосейчук визначає найсуттєвіші ознаки англомовного публіцистичного дискурсу:

1. Завдяки широкому споживанню і легкому доступу, тексти публіцистичного дискурсу здійснюють необхідний вплив на масову аудиторію.

2. Політична свобода англомовних країн визначає свободу слова, тобто англомовний публіцистичний дискурс відображає стан розвитку суспільства і вільно, майже без обмежень на тематику, висвітлює найактуальніші аспекти життя

3. Наступною вимогою до публіцистичних текстів, яка обумовлена економією часу і місця, є лаконічність, стислість плану вираження при зростанні ємкості плану змісту.

4. Для сучасного публіцистичного дискурсу Великобританії та США є характерним активне проникнення і широке функціонування мовних одиниць зниженого реєстру (забороненої, вульгарної, жаргонної, арготичної, просторічної лексики), що, у свою чергу, впливає на зниження загальної культури мови, з одного боку, та на розширення і гнучкість мовної норми – з іншого.

5. Тексти публіцистичного дискурсу (особливо заголовки) визначаються креативністю, прецедентністю, мовною грою.

6. Сучасний англомовний публіцистичний дискурс зазнав спрощення (демократизації) у формах і засобах викладення матеріалу, став ближчим до масової аудиторії, що пояснюється ринковою необхідністю задовольнити потреби споживача.

7. Сучасному етапу розвитку суспільства притаманною є плюралізація публіцистичного дискурсу, тобто висвітлення певного явища у різних площинах, часто з полярними оцінками, залежно від поглядів журналіста, зацікавленої політичної сили, політики видавництва тощо.

8. Визначальною рисою сучасного публіцистичного дискурсу Великобританії та США є персоніфікація адресанта, що дозволяє виявити суб'єктивне ставлення автора до певної події у призмі його переконань та поглядів.

9. Наслідком персоніфікації публіцистичного дискурсу є численне вживання ідіом різних структурних типів, авторських трансформацій ідіом, скорочень, контамінацій, утворення оказіонально-інтегрованих складних слів від словосполучень і речень тощо.

10. Жанрова і видова взаємодія призвела до певної дифузії стандартів публіцистики, появи ознак і вкраплень, що належать дискурсам за різними типологічними критеріями. Таким чином, сучасний англомовний публіцистичний дискурс є гібридним утворенням різних типів дискурсу [2, с. 176].

Термін «контент» останнім часом став одним з найбільш вживаних у дигітальних ЗМІ. Як слушно зауважує М. Мамич, значення слова контент формується на тлі усвідомлення того, що будь-яка інформація потребує структурування для полегшення її сприймання, орієнтації аудиторії її споживачів щодо пошуку тих матеріалів, що становлять цінність для соціокультурної спільноти [4, с. 24]. У сучасній теорії соціальних комунікацій, медіалінгвістиці у вузькому термінологічному вживанні – це «загальний обсяг інформації Інтернету або окремого інформаційного ресурсу, реалізований як сукупність текстів; сукупність вмісту певного (друкованого чи електронного) часопису» [1, с. 450]. У нашому дослідженні для визначення

сутності поняття 'контент масмедіа' ми послуговуємося дефініцією, запропонованою українською дослідницею М. Мамич: «Контент – структурований за рубриками, тематичними блоками, жанрово-стильовими різновидами зміст медіа» [4, с. 24]. Саме через конкретні жанри з їх медіатопіками і відповідним лінгвокультурним наповненням і формуються контенти видань.

Контент BBC News, як і будь-який інший, віддзеркалює певні ціннісні орієнтири представників світової спільноти, що структурована за соціальними (гендерними, освітніми, віковими, професійно-рольовими тощо), культурними (етно-, національно, релігійно, ціннісно маркованими), територіальними тощо чинниками.

У культурі повсякдення представники соціуму діють у різних сферах суспільного життя, об'єднаних у т. зв. піраміді тезаурусу (вона охоплює художній, політичний, релігійний, науковий, освітній, економічний тощо різновид культур). У кожній з цих галузей діяльності люди накопичують інформацію, використовують її як у цій же сфері, так і поширюють, передаючи спільноті через ЗМІ. Тому в медіаконтенті багатьох видань нормою інформаційної політики є широке охоплення різних видів інформації та ціннісних орієнтирів соціуму, що створюють його лінгвокультурний контент. На думку М. Мамич, інформація, «пропущена» крізь культурно орієнтований семіозис, завжди відбиває лінгвокультуру соціуму, адекватну процесам розвитку інформаційної, пізнавальної, естетичної, наукової, релігійної тощо його діяльності [4, с. 10].

Лінгвокультурне насичення інформаційного медійного поля суспільства відображене в ньому через репрезентацію вербалізованих об'єктів культури та духовно-ментальних цінностей буття. Лінгвокультурологічний аспект вивчення контенту ЗМІ переносить долідження на рівень концептуальний, поняттєвий, когнітивно-ідеологічний, посилює в ньому ціннісну інформацію про стан культури суспільства. Основний шлях до пізнання лінгвокультурного контенту видання пов'язаний з класичним семасіологічним аналізом змісту культурно маркованих знаків.

Традиційними для британських ЗМІ є поділ тематичних блоків на дві групи: теми універсального висвітлення і культуроспецифічні тематичні блоки. До усталених тематичних компонентів належать політика, економіка, фінанси, катастрофи і природні катаклізми, наука, закони, освіта, культура, релігія, здоров'я, спорт, погода. Дані теми у змістовому плані охоплюють практично усі сфери суспільного життя (*War in Ukraine, Coronavirus, Climate, World, UK, Business, Tech, Science, Stories, Entertainment & Arts, Health*).

Проте наявні і такі теми, які притаманні лише даній культурі. Мова йде про найбільш частотні, повторювальні теми, які постійно присутні у ЗМІ Великої Британії, т. з. "buzz-topics". Культуроспецифічна тематика відображає специфіку сучасного британського життя і відіграє неабияку роль у загальному об'ємі інформації. Загалом англійські ЗМІ завжди демонстрували підвищений інтерес до приватного життя можновладців, політиків і членів королівської родини.

У вересні 2022 похорон Королеви трансливався по британському телебаченню і в онлайн ЗМІ. Загалом ефір подивилися 20 млн британців. За різними оцінками, у світі за церемонією спостерігали від 4 до 5,1 млрд осіб. На сьогодні похорон Єлизавети II є наймасштабнішою телетрансляцією у порівнянні з іншими визначними подіями (Олімпійські ігри в Лон-

доні (2012), похорон принцеси Діани (1997), весілля принца Вільяма і Кейт Мідлтон (2011)).

За даними сайту Statista.com, медіа присутність британських монархів є найвищою серед усіх королівських родин Європи. Королева Сполученого Королівства Єлизавета II була найпопулярнішим членом королівської родини у віртуальній пресі. За період з січня по квітень 2021 року майже 200 000 онлайн статей згадували Королеву [5].

Досліджуючи лінгвокультурну специфіку англійського сайту новин BBC News, ми зосередимося в першу чергу на аналізі суспільно-політичних реалій, пов'язаних з життям королівської родини, оскільки це один з найпопулярніших медіатопіків британської публіцистики.

Окремо хочеться відзначити статтю Lucy Wallis & Vibeke Venema "The personal touches in Her Majesty's colourful funeral flowers" [6], яка є щільно насиченою саме лінгвокультурним контентом. На українському сайті BBC NEWS Україна дана публікація відсутня, що дозволяє зробити висновок про специфічність наданої інформації, цільове спрямування статті на англійського читача. Загалом, текст присвячений символізму квітів, які були у траурному вінку Єлизавети II, про що йдеться на початку публікації: *The colourful flowers and plants, taken from the gardens of royal properties, were chosen for their symbolism.* Далі авторки пояснюють значення кожної квітки, яка була у вінку: *Rosemary for remembrance – rosemary has long been associated with remembrance. Myrtle, the ancient symbol of a happy marriage, cut from a plant that was grown from a sprig of myrtle in The Queen's wedding bouquet in 1947. English oak, a national symbol of strength, in a nod to the Queen's constancy and steadfast duty. It also symbolises strength of love.* Окремо описані квіти, які за своїми кольорами нагадують Королівський Стандарт: *The flowers in the Queen's funeral wreath featured scented pelargoniums, garden roses, autumnal hydrangea, sedum, dahlias and scabious, all in shades of gold, pink and deep burgundy, with touches of white, to reflect the colours in the Royal Standard flag on which it sat.* Цікавою з погляду лінгво- і суспільствознавства є згадка і про активну енвайронменталістську позицію Чарльза III, якій на поліг на тому, щоб флористична композиція створювалася виключно з природних матеріалів: *King Charles is well-known for his commitment to the environment and, at his request, the wreath was made in a sustainable way – without the use of floral foam but, instead, created in a nest of English moss and oak branches.*

З позицій транслатології є очевидним те, що більшість слів у різних мовах є еквівалентними, оскільки ґрунтуються на міжмовному понятті: вони містять однакову кількість понятійного матеріалу і відображають один і той самий елемент дійсності. Незважаючи на це, семантика слів відрізняється через вплив на неї цілої низки факторів, таких як розбіжності власне мовної інформації, різні лексико-фразеологічна сумісність, соціолінгвістичні конотаційні елементи, які визначаються культурою, звичаями і традиціями різних народів. Через подібні відмінності питання про існування міжмовних синонімів і еквівалентів видається досить дискусійним.

Фонову лексику, яка і складає левову частку лінгвокультурного контенту і використовується в публіцистичних текстах ЗМІ Великої Британії, можна представити у вигляді тематичної

класифікації, в яку входять наступні групи: власні імена історичних постатей, звання, ступені, титули, органи і носії влади, установи, предмети і явища традиційного побуту, національна валюта, свята, флора і фауна тощо. Цей перелік може доповнюватися подібними групами.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Результати здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок про високу насиченість лінгвокультурним контентом англійських публіцистичних текстів. Сайт BBC NEWS пропонує низку новинних медіатопіків, кількість яких значно перевищує кількість рубрик, представлених на україномовній версії сайту BBC NEWS Україна. Особливу увагу приділено дослідженню статей, розміщених у рубриці “UK Royal Family”, оскільки саме цей медіатопік характеризується унікальним національно-маркованим контентом. Лексичні одиниці з культурним компонентом значення відіграють суттєву роль у міжкультурній комунікації. Під час спілкування іноземною мовою важливо мати не лише мовну компетенцію, а й мати уявлення про численні явища культури і побуту, представлені в країні, мовою якої ведеться розмова. Національно-культурну специфіку таких лексичних одиниць складають фонові знання – сукупність історико-культурних відомостей, які викликають у свідомості носіїв мови певні асоціації, що можуть виникнути виключно у представників даної лінгвокультурної спільноти і даної культури. Без мінімального володіння фоновими знаннями міжкультурна комунікація неможлива.

Література:

1. Михайлин І.Л. Основи журналістики. Підручник. 5-те вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2011. 496 с.
2. Мосейчук О.М. Публіцистичний дискурс як контекст реалізації комунікативного впливу на масового адресата. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*. 2012. Вип. 65. С. 174–177.
3. Брухаль Я.Б. Комунікативний підхід до вивчення публіцистичного дискурсу. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Серія «Філологічні науки»*. Ніжин: НГПУ, 2014. Кн. 2. С. 23–28.
4. Мамич М.В. Лінгвокультурологічний контент журналу «Жінка» (середина ХХ – початок ХХІ століття). Дис. ... доктора філологічних наук. НАН України Інститут української мови. К., 2016. 399 с.
5. Celebrity Index – European royal families. Statista.com. URL: <https://www.statista.com/study/88314/celebrity-index-european-royal-families/>

6. Wallis L., Venema V. The personal touches in Her Majesty's colourful funeral flowers. BBC NEWS. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-62954578>

Nechyporenko V. Linguistic and cultural specificity of a publicistic text (based on the modern British press)

Summary. The article deals with the research of the linguistic and cultural content of the modern British press. The reasons for the rapid growth of journalism, in particular publicistic texts, are analyzed. The publicistic discourse like any other linguistic and cultural phenomenon possesses both extralingual and intrinsic lingual and cognitive aspects. Linguistic and cultural analysis of the publicistic discourse and its linguistic specificities is of current interest within linguistic studies. The aim of the article is to analyze linguistic and cultural specificity of a modern British publicistic text within the frames of the translation theory, which involves the following tasks: to identify the role of linguistic culturology in mass media researches; to underline basic and topical approaches of mass media language studies in the context of linguistic culturology and media stylistics; to analyze the linguistic and cultural content of British mass media within the frames of the translation studies. The general approach to learning the linguistic and cultural content of any publication is the analysis of the culturally marked signs' meaning. The work attempts to conduct a synchronous analysis of publications selected on the site of BBC News. BBC News' media texts get thematic relevance and are organized according to specific headings and transmitted to readers. Clear structuring of the information flow is carried out using established conceptual media topics. Investigating the linguistic and cultural specificity of the English-language BBC News website, we focus primarily on the analysis of socio-political realities related to the life of the royal family, as this is one of the most popular media topics in British journalism. The results of the performed analysis allow us to conclude that English language publicistic texts are full of the linguistic and cultural content. Lexical units, including cultural components, play a vital role in the process of intercultural communication. Background knowledge is the basis for understanding lexical units mentioned above. Background knowledge is the sum of historical and cultural information that is caused by certain associations. Those associations arise in the consciousness of representatives of this specific linguistic and cultural community. Successful intercultural communication depends on at least minimal background knowledge. The article outlines prospects for further scientific research.

Key words: culture, linguistic and cultural space, publicistic text, media topic, linguistic and cultural content, BBC News.